

אכן, יש בקובץ גודש של פאתוס ואבזריי בימה חובקי-עולם, פאנוראמיים, מוזעזעים מוסדי-ארץ, וחשיפה גראנדיוזית צורמת בי חוסר צינעתה, באגוצנטריות שבה.

במקומות רבים מדי הורביץ גולש ונוהה אחר המלים המקסימות שלו. הן מפתות מאד, והן מצליחות להטותו מן השיר אל הרפבים מופשטים שקשה לפענחם אלא באי-לוג' רב ואנטי-שירי. נהייה זו אחר ציורים מקסימים ואקסטראוואגאנטיים, אחר צבעים וצללים, מגיעה לעתים לאבסורדים של כעין תרגילי לשון או מחשבה שאבד עליהם הי-כלת—מאז עמיחי, לפחות: "ויאיר את יאיר שואל לאן, לאן אתה הולך יאיר / ויאיר ליאיר משיב איני מצפה דבר ואני שמח / שאני כאן יאיר ריק ממועקה ואל תשאל..."

במקומות בהם הידק יאיר את השיר אל מושבו—הרם או השפל—הופכת שירתו תאווה לעין וחג בלב—כבשירי "סתר המדרגה" (ע' 127) ורבים משירי האהבה—לעדה, ליוניקה, ובכלל.

יאיר הורביץ מכיר בפיתוי, והוא מודה: "ואני מלים רושם כתנועה והמלים כחול / ליד ים נוקר בשרו, ים איננו אופל" וכו' (ע' 24). אלו אמנם מלים שלו, מלים של משורר תופס מאד, עולה על גדותיו בשפע אָנרגטי של תחושות ומראות שאינם באים לידי גמי-רה או לידי הגשמה (ומה פירוש "אופל", אם לא כך?).

בין כה וכה, נראה לי כי יש הרבה "התעמ' לות" ופיתוח-שיריים בשירים האלה, הרבה פעילות שרק חלק קטן ממנה פורה—למשורר או לקוראו.

צ.ג.

תפארת

הרומן "תפארת" נכתב בידי ולאדימיר נא-בוקוב רוסית לפני שנים רבות, אך בשנת

אים: "והם ראוננו. כך, / מרות וחצויות היינו. // נקלות, פרועות-שער, מנערות דימדומים מעינינו. // לילה תמים, בתוך עולם סולח ומחמיר, / לא סרו עינים ממראה חרונונו" ("והם ראוננו", ע' 49). והחרון, כנראה, הוא זה אשר בעטיו "נעוות את המים / בסכינים חדים חמים. / גאסוף את השמש / אל תוך פחים שחורים / גשפוך את ההרים / כאילו היו צעצועים מיובשים / שבורי ידיים / ומחר, כאשר זה את זה גאשים / לא נפקח עיניים" ("בוא לא נשאל מפני מה", ע' 70).

ואם ימצא מי שיירטע ויבקש מעט שקט ומעט סדרים "מינוריים", תזכיר לו המשור-רת כי "על סף דלתי רובצות / מלחמותי / פחד בחיקי / דם למראשותי / ואני, האלך בשנתי אל מתי?" ("על סף דלתי רובצות מלחמותי", ע' 66), וגם תבקש: "כסי על צלילות דעתך" ("לאט לאט מתכערים פניך", ע' 73), ותאמר "הרוח בא והחביא / את צלילות דעתי" ("אבל היתה שם", ע' 76), אף גם תודיע כי "שום קיסר ושום מלך / אינם קורעים את שמלותי / והם אינם יוד-עים מה פשר / קרקעית הים שבחיקי" ("בלילה הם באים", ע' 75).

א.ן.

שירי יאיר הורביץ

יאיר הורביץ נעשה משום-מה "נותן טון", או מסמל דרך מסוימת, בשירה הצעירה שלנו. יש עצמה בשירתו, יש בה כוח-ביטוי, עשייה משובחת בצבעים ובמלים ואוזן חדה לצלילים. יש בה גם פאתוס מסוים, אף שאין בטחון בכנותו והוא נראה לפעמים כמין מאנייריזום. על-כל-פנים, הרושם הכללי ראוותני מעט. הפאתוס האישי, הדראמטיות החגיגית ("מה מאד, מה מאד יפית. / השלום עליך כחופה פרושה..."), (89) יש בהם משום ניגוד לתוכן, שהוא אישי ולירי.

* ולאדימיר נאבוקוב: תפארת; תרגום: לא-דובברוונבאום; עם עובד / ספריה לעם 1974; 198 עמ'.

* יאיר הורביץ: שירים / 1960—1973; ספרי סימן-קריאה, 1974; 165 עמ'.

כל נסיעה מעוררת תחייה מחודשת, והדינא-מיקה של שינוי-מקום מזינה את כל פעילותו וממלאת את לבו געגועים בלתי-פוסקים לעולם רחוק של נופי ילדות. מרטין יודע, שהוא נמשך אל הסכנה, ואין כל בטחון שתתגלה לפניו דרך של חזרה, אך אין הוא אדון לעצמו. מושכים אותו הסלעים החשו-פים, הקרחונים, ואפילו הבצות הממיתות את הבריות במאלאריה. "אבל אפילו זה אינו הכל. יש מלבד זה... תפארת, אהבה, רחשי-לב ענוגים לאדמה, אלף רגשות מסתוריים..." רגשות מסתוריים אלה הם שרשו של הר-מן. הם מכאיבים ומיסרים וצולבים ודורשים הקרבה אשר זר לא יבינה. מכוח רגשות אלה מגיע מרטין לחווה חקלאית, וככל אשר תכבד העבודה הפיזית כן ייטב לו וכן יגדל סיפוקו.

לשונו של גאבוקוב קשה ומסורבלת. מבעד לתרגום העברי נשקפת ההבעה המקורית, אשר עם כל נפתוליה יש בה רוגע רומנטי כמעט. שפע הדימויים והתחושות, שאין להם שיעור, זורם לאט, שהרי העיקר אצל המחבר הוא לא מערכת העשייה ואי-העשייה אלא השתקפותה של הממשות במראות הרבות שבפנימיותו של האדם.

היצירה

תרגומה של "היצירה" לעברית הביא לקורא העברי יצירת-פאר של הסופר הצרפתי הנודע. נושא היצירה הוא עולמם של ציירים בפאריז בסוף המאה שעברה, אך כשרונו של הסופר מוציא אותה מגדר אמנות הציור והופך בה מבחינת היוצר-הגאון שיצירתו שלטת בו. כל מה שהצייר מצייר אינו עומד במבחן בקרתו-העצמית, הגובלת עם יצר-ההרס-העצמי. חבריו הציירים, שאינם מגיי-עים לקרסוליו, מתפשרים עם הטעם הקלוקל של הקהל ועם הטעם הרשמי של אנשים

האתרונות תורגם אנגלית וזכה להערכה רבה. הרבה סימנים מעידים בו על מוטיבים או-טוביוגרפיים: מוצאו של הגיבור ממשפחה רוסיית אצילה שדם שוייצרי זורם בעורקיה; אביו של הגיבור רופא ידוע וכל חינוכו בלשון ובתרבות האנגלית, שסימנה המובהקת התאפקות וריסון-עצמי, בניגוד לגילוי-הלב וההשתפכות הרוסיית-הפראבוסלאבית.

המהפכה מרחיקה את הגיבור ממולדתו ונת בידיו כלי-גולה, שהם התרבות האנג-לית והרוסית גם יחד. הצעיר ממשיך בלי-מודיו בקמבריג, אך מזרח ומערב מתרוצ-צים בדמו וכאשר יסער לבו ויגעשו יצריו הוא מתגלה כרוסי, בלי הקליפות האנגליות. כאשר יסתבך עם צעירה אנגלית יבין מיד שעליו לשאתה לאשה, אך חבריו האנגלים מונעים זאת ממנו. הוא נמשך אחר צעירה רוסיית שאינה משיבה לו אהבה, והוא כולו מורתח ונרעש מכוח הזעזועים של אהבה נכזבת. מרחוק מגיעים אליו הדי המהפכה, המשנה סדרי-בראשית במולדתו האהובה. חוגי המהגרים בברלין מנסים לפעול, מתוך אשליה שיצליחו להחזיר את הגלגל אחורנית ויצילו את אמא-רוסיה מידי שודדיה. גם הצעיר נתפס להזיות אלו: הוא נמשך ל-רוסיה כפרפר הנמשך אל האש, הוא מברייח את הגבול ועקבותיו נעלמים.

מרטין אדלווייס חי במערב, אך לבו במזרח. תיאורי חייו ותחושותיו ספוגים צמאון בלתי-רווה לנופי מולדתו הקסומים, המעורפלים, המעוגנים עמוק בפנימיותו. נופי מולדת אלה מלווים אותו. הוא הביא אותם מקרים, מן המקום האחרון ברוסיה אשר שהה בו, ומן הזמן הלא-אבוד של המהפכה. ערב ההפי-לגה בים השחור חי בזכרונו: "מפעם לפעם עלה משב ערב של ערער בודד, ומעל לער-בה האלפית השחורה, מעל לים המשיי, סיחררו את הראש השמיים הפכירים, האפורים כיונה, המכופכים, המלפפים הכל. ופת-אום פקדה את מרטין שוב אותה הרגשה, שידע לא אחת בילדותו: התעצמות קשה מנשוא של כל חושיו, דחף קסמים תובעני, נוכחותו של דבר-מה, שבגללו בלבד כדאי לחיות..."

* אמיל זולא: היצירה; תרגום: בבה ינאי; עם עובד / ספריה לעם, 1974; 400 עמ'.